

3. ÜNİTE : DİN VE HAYAT

Din ve Aile

Allah (c.c.) insanı erkek ve kadın olarak yaratmış ve birbirlerine karşı içlerine sevgi ve merhamet duygusunu yerleştirmiştir. İslam dini erkek ve kadının birbirine karşı beslediği sevgi duygusunu helal yollardan yaşaması için evlenerek yuva kurmalarını ve hayatı paylaşmalarını tavsiye eder. İslam'a göre evliliğin psikolojik, fizyolojik ve sosyal pek çok fayda ve nimetleri vardır. Evlilikle birlikte eşler sevmeye ve sevilme ihtiyacını karşılar. Birlikte güven içinde olurlar, korunma ve dayanışma duygusunu yaşarlar.

İslam dini aile kurumuna büyük önem verir. Buna göre evlilik, aile, miras, boşanma, anne, baba, eş ve çocukların hakları gibi pek çok konu Kur'an-ı Kerim'de açıkça yer alarak Allah (c.c.) tarafından belirlenmiş Peygamberimiz (s.a.v.) de bunları ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır.

İslam dininde karı ve kocanın birbiri üzerinde hakları olduğu gibi birbirine karşı bazı sorumlulukları da vardır. Eşler bu haklarını bilmeli ve saygı göstermeli, aile hayatlarını güzelleştirmeli ve kolaylaştırmalıdır. Aile içindeki bağlar saygı, sevgi, merhamet, fedakârlık, sadakat, güven sabır, şefkat, anlayış gibi ilkeler üzerine inşa edilir. Aile bireyleri yardımlaşma ve dayanışma bağlarıyla birbirlerine bağlı oldukları gibi sevgi, şefkat ve koruma gibi duygusal bağlarla da birbirine bağlıdır.

Anne ve baba çocuklarını maddi, manevi, dinî, millî ve kültürel olarak çocuklarını hayata hazırlamalıdır. Çocuklar da anne ve babalarının maddi ve manevi desteklerini unutmamalı onlara karşı minnettar olmalıdır. En önemlisi dini iyi öğrenmeli, güzel ahlaklı olmalıdır. Aile içinde kendine verilen görevleri yerine getirmeli, aile büyüklerine ve akrabalarına saygılı olmalıdır.

Din, Kültür ve Sanat

Din, kültür ve sanat arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Bir medeniyetin inşası için dil, din, örf ve âdet gibi bazı temel unsurlar vardır. Her toplum kendine özgü bir medeniyet inşa eder. Müslüman toplumlarda, kendine özgü bir medeniyet inşa etmiş ve bunun temeline de Kur'an ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sünnetini koymuştur. İslam dini, kültür ve sanat ilişkisinin mahiyetini belirlemiş, Müslüman toplumlarda buna göre İslam medeniyetini oluşturmuşlardır.

İslam dini temelde kendi inanç, ibadet ve ahlak prensipleri ile hareket edilmesini emrederken İslam'ın yasaklamadığı alanlarda da gelişmesine izin vermiş; hat, tezhip, ebru ve minyatür gibi sanat dallarının da gelişmesine yardımcı olmuştur. İslam medeniyeti bu özelliği sayesinde çeşitli zenginlikleri içinde barındıran bir kültür ve medeniyet inşa etmiştir.

İslam dini her işimizin güzel ve özenli olmasını tavsiye etmiştir. İslam medeniyetinde hayatın farklı alanlarında ortaya çıkan mimari, edebiyat, musiki, hat, tezhip ve minyatür gibi bazı sanatların oluşmasında ve gelişmesinde İslam dininin büyük rolü vardır.

Din ve Çevre

Çevre, canlı cansız tüm varlıkların bir arada bulunduğu ve birbirini olumlu veya olumsuz etkilediği, güzelleştirmek ve imar edilmek üzere insanlara emanet edilmiştir. Allah (c.c.) çevreyi insana emanet etmiştir çünkü varlıklar içinde evreni en iyi algılayabilen ve hakkında düşünceler üretebilen tek akıllı varlıktır. Bundan dolayı Allah (c.c.) doğayı ve içindeki canlı cansız her şeyi insanın sorumluluğuna vermiş ve emanetinden de sorumlu tutmuştur.

İslam dinine göre içinde bulunduğumuz çevre ve içindeki doğal kaynaklar hava, toprak ve su sadece insana ait değildir. Doğal kaynaklar, içindeki tüm canlıların ortak malıdır, insanoğlunun bunları sınırsız bir şekilde kullanım hakkı yoktur. İslam'a göre insan çevreyi kullanma bilincine sahip olmalıdır. Buna göre Kur'an insanın çevre ile ilişkisini ölçü, denge, emanet, adalet, sorumluluk ve israf etmeme gibi bazı ahlaki temeller üzerine kurmuştur.

Din ve Sosyal Değişim

Toplumsal hayat, dinamik bir yapıya sahiptir ve sürekli bir değişim hâindedir. Değişen koşullara, ihtiyaçlara bağlı olarak onlara uyum sağlamak için tutum ve davranışlar da değişir. Toplum, her gelişme ve değişimi yönetecek ve onu iyiye yönlendirecek bilgi ve güce sahip olmalıdır. Sosyal değişimin ekonomik,

dinî, siyasi, kültürel, teknolojik ve coğrafyaya bağlı pek çok sebebi vardır.

Din ve toplum karşılıklı etkileşim hâindedir. Din nasıl insan ve toplum hayatında köklü değişiklikler yapıyorsa sosyal değişimler, teknolojik ve bilimsel gelişmeler, şehirleşme, siyasi ve ekonomik yapılar ve kültürel farklılaşma da dinin anlaşılması ve hayata geçirilmesinde bazı değişikliklere neden olur. Din, ortaya koyduğu yeni değerler

sebebiyle toplumdaki sosyal değişimin temel faktörlerinden biridir. Dindeki inanç, ibadet ve ahlaki kurallar sosyal değişimi sağlayan ana unsurlardır.

İslam dini, inanç, ibadet ve ahlak esaslarına uygun olan her gelişmeyi ve değişimi onaylamış; akla, cana, mala, nesle ve dine zarar verecek her değişimi de yasaklamıştır. İslam dininin iki kaynağı Kur'an ve sünnettir. Kur'an ve hadislerde her şeyin çözümü bulunmaz fakat İslam'ın temel ve genel ilkeleri (haram ve helal) bellidir. Müslümanlar yeni karşılaştıkları değişimlerin neden olduğu problemleri Kur'an ve sünnet ışığında zaman ve çevre şartlarını da göz önünde bulundurarak içtihat yoluyla çözmelidir.

Din ve Sosyal Adalet

İslam dininde sosyal adaleti anlamak için dinin evren, toplum ve insan hakkındaki görüşlerini bilmek gerekir. İslam, hukuk, ahlak ve toplumsal dengenin temelini teşkil eden bazı emir ve yasaklar koyarak toplumda adaleti sağlamayı hedefler. İslam dinine göre sosyal adaleti sağlamak için insanlar aşırılıktan kaçınılmalı ve israf etmemelidir. İsraf İslam'ın temel yasaklarından biridir.

İslam'ın iktisat düşüncesinde israf ve aşırı tüketim mevcut değildir. Bundan dolayı İslam, harcama ve tüketimde

dengeli olmayı emretmiş, cimriliği de (yetersiz tüketimi) yasaklamıştır. Sosyal adalet, İslam'ın öngördüğü temel toplumsal hedeflerin başında gelir. İslam zekât, sadaka, kurban, fitır sadakası, karzı hasen (güzel ödünç verme) gibi ibadetlerle toplumda sosyal adaleti ve refahı sağlar.

Din ve Ekonomi

Ekonomi, insanların ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için ürün ve hizmetlerin alınıp satılmasına denir. İslam dini her alanda olduğu gibi ekonomik hayat için de bazı düzenlemeler yapmış; insanın çalışmasını ve emeğini karşılığını yemesini tavsiye etmiştir. İslam ahlakı, ekonomik ilişkilerde önceliğin helal kazanç olması gerektiğini vurgular. Kul hakkını gözetmek, infak etmek (zekât ve sadaka vermek), paylaşmak, işçinin işini güzel yapması, işverenin de işçiye haksızlık etmemesi İslam'ın ekonomik ilişkilere koyduğu sınırlardır.

Sosyal denge ve adalet bu sınırlar gözetilirse sağlanır. Aksi hâlde toplumda güvensizlik oluşur, gelir ve servet dengesi sağlanamaz. İslam'ın ekonomik ilişkilerde önem verdiği diğer konular ise Müslümanın cömert, kanaatkâr, tasarruf sahibi ve paylaşımcı olmasıdır. İslam dini Müslümanların ekonomik ilişkilerinde de doğru, dürüst, güvenilir, adil ve yardımsever olmasını emreder. İslam dini kişinin kendi emeğiyle kazandığı malı överken hibe, miras, zekât ve nafaka yoluyla mal edinmesini helal görmüştür. Müslümanlar rızkın helal ve temiz olmasına özen göstermeli, kul hakkını gözetmelidir. Hırs ve açgözlülükle kazanç elde ederek rızkına haram bulaştırmamalıdır.

Kur'an'dan Mesajlar: Âl-i İmrân Suresi 103-105. Ayetler

Al-İ İmran 103. Ayette Verilen Mesajlar

“Hep birlikte Allah'ın ipine sımsıkı yapışın.” Burada bir benzetme kullanılarak “Kur'an-ı Kerim” için “Allah'ın ipi” benzetmesi yapılmıştır. İman edenlere yönelik verilen bu emir, Müslümanların imanlarını tazelemelerine yönelik bir mesajdır aynı zamandır. Allah'ın ipine yapışan insanlar bölünüp parçalanmalar. Çünkü Yüce Kur'an, başka bir ayet-i kerimesinde “Mü'minler ancak kardeşirler...” (Hûcurat 10) buyurmaktadır. Kardeş olanlar arasında ise dağılıp parçalanma gibi bir durum söz konusu olamaz. Ayetin devamında “Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani siz birbirine düşman idiniz de Allah gönüllerinizi birleştirdi ve O'nun nimeti sayesinde kardeş oldunuz” denmektedir. Burada söz konusu İslam gelmeden önce insanların her birinin kendi kabilelerine bağlı olmalarından ve bundan dolayı kabile üstünlüğü için yarıştıklarından, zengin ile fakir arasında uçurumlarca farkın olduğundan söz etmektedir. Fakat İslam dini hâkim olduktan sonra bu dine iman edenler arasında hiçbir fark kalmamıştır. Zengin fakirden, beyazın

zenciden, bir kabilenin başka kabileden herhangi bir üstünlüğü kalmamış, “insan” olarak herkes eşit hale gelmiştir. Devamında ise bu kardeşlikten önceki duruma değinilmektedir. “Siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi Allah kurtarmıştı. İşte Allah size âyetlerini böyle açıklıyor ki doğru yolu bulasınız” deniyor. Yani İslam dini gelmeden önce bölük pörçük yaşayan insanlar birbirlerinin haklarını gözetmezlerdi, birbirlerine karşı saygıları yoktu ve bu durumlar da Allah’ın (c.c) yasakladığı ve aynı zamanda cezaya tabii tuttuğu durumlardır. İşte insanların İslam’a girmesiyle birlikte bir ateş çukurunun başında olan insanlar, Allah (c.c) tarafından kurtuldular.

Burada bize verilen mesaj; Biz Müslümanlar olarak her zaman birlik, beraberlik ve dayanışma içinde olmalıyız. Zengin olanımızın fakir üzerinde herhangi bir üstünlüğünün olmadığını İslam’da “kardeş” olduğumuzun mesajı vardır.

Al-i İmran 104. Ayette Verilen Mesajlar

Yüce Allah, Müslümanlara bazı görevler vermiştir. Bazı görevlerin bazı kişiler tarafından yapılması ile diğer insanların sorumlulukları kalkar. Mesela cenaze namazı, selam verilirken birinin selam alması gibi... Ama bazı emirler de vardır ki tüm Müslümanları ilgilendirir. “İyiliği emretmek” yani hayra çağırma görevi, her Müslümanın üzerine farzdır.

Bu ayette bize verilen mesaj; her nerede olursak olalım, yaşam şartlarımız nasıl olursa olsun, Allah’ın (c.c) rızasını kazanmak doğrultusunda hareket ederek İslam’ın emirlerini yerine getirmeyen insanları güzel bir dille uyarmaktır.

Âl-i İmran 105. Ayette verilen mesajlar

Allah (c.c) surenin 103 ve 104. Ayetlerinde Müslümanların nasıl davranması gerektiği hakkında mesaj verdikten sonra sonraki ayette yani Âl-i İmran 105. Ayette adeta son vurgu ve son uyarı yapıyor. “Kendilerine apaçık deliller geldikten sonra parçalanıp ayrılığa düşenler gibi olmayın. İşte onlar için büyük bir azap vardır.” Yani size İslam dini apaçık bir şekilde geldikten sonra ve size verilen emirler hakkında artık şüpheye yer kalmadıktan sonra ayrılığa düşüp parçalanmayın. Burada zikredilen insanlar, daha önceki Peygamberlerin döneminde ve Hz. Muhammed’in (s.a.v) döneminde kendilerine İslam anlatıldığı halde, Allah’ın (c.c) “siz kardeşsiniz” dediği halde bu sözleri kulak ardı edenlerden söz edilmektedir. Allah (c.c) Müslümanlara “Siz onlar gibi olmayın, çünkü onlar için büyük bir azap vardır” demektedir. Yani biz de İslam’ı kabul ettikten sonra yine de Müslümanların kardeşçe yaşamaları gerektiğine inanmazsak veya birbirimize karşı üstünlük sağlamaya çalışırsak o zaman bizim için de büyük bir azap olacaktır.